

TEKST: OLIVIER VAN BEEMEN
FOTO: SVEN TORFINN

Steeds minder Afrikanen zijn 'zielig', maar dat is niet te danken aan de ontwikkelingshulp

Het nieuwe zelfbewustzijn van Afrika

Vluchtelingenkampen, hongerbuiken en oorlog? Steeds meer Afrikanen leven in steden, winkelen in shopping malls en doen zaken via hun smartphone. Bedrijven staan in de rij om een graantje mee te pikken. **Olivier van Beemen** ging op zoek naar 'het nieuwe, moderne Afrika'

Een 'Vinex'-achtige wijk in Maputo, de hoofdstad van Mozambique

ZELFBEWUST AFRIKA OP DE COVER

De foto op de cover van deze *Just* is gemaakt door de jonge Mario Epanya, een in Kameroen geboren fotograaf die nu in Parijs woont en werkt. Hij heeft één missie: een *Vogue Africa* opzetten. Pas dan is in zijn ogen de emancipatie van Afrika én van de Afrikaanse vrouw voltooid. Nu volstaat hij met het maken van virtuele *Vogue Africa* covers, die hij via de sociale media verspreidt.

Mario Epanya / Model: Olivia Dumas Creppy

Clichés zijn hardnekkig. Na decennia waarin Afrika is geteisterd door oorlogen, staatsgrepen, massaslachtingen, voedselschaarste en extreme armoede, associëren de meeste westerlingen het werelddeel uitsluitend met doffe ellende. *Een kind onder de evenaar, wordt later vaak een bedelaar.* Dat beeld bevestigen hulporganisaties en media vaak nog steeds: de schijnwerpers weten Afrika vooral te vinden in tijden van rampspoed en oorlog. Maar het gaat in veel opzichten juist steeds beter met het continent. Extreme armoede en hiv-besmettingen nemen in percentage af, handel – binnen Afrika en met andere werelddelen – neemt juist snel toe en de omvang van de middenklasse is volgens de meest optimistische onderzoekers gegroeid tot meer dan driehonderd miljoen Afrikanen, bijna evenveel als in China of India (pessimisten komen nog altijd uit op zo'n honderd miljoen). Democratische machtswisselingen worden steeds gebruikelijker en presidenten bekommeren zich behalve om hun eigen portemonnee ook in toenemende mate om die van hun onderdanen. Buitenlandse ondernemers uit alle wind-

richtingen buigen zich over de kwestie hoe ze kunnen meeprofiten. Voor snelle groei en hoge winstmarges moet je in Afrika zijn, zo weten ze bij Unilever en Heineken, twee multinationals die al tientallen jaren op het continent actief zijn en daar nu de vruchten van plukken. In Afrika geen stagnatie of recessie, maar groei-cijfers van 5 of soms wel 10 procent. In 2006 ontving het continent voor het eerst meer geld uit directe buitenlandse investeringen dan uit ontwikkelingshulp. De hoge prijzen op de wereldmarkt voor grondstoffen – Afrika bulkte ervan – betekenen voor veel landen een belangrijke duw in de rug. Mogelijkheden tot verbetering zijn er nog te over, maar steeds vaker heeft in Afrika zelf al waardetoevoeging plaats, bijvoorbeeld door koffiebonen te roosteren of olie te verwerken. Dat levert aanzienlijk meer op dan de kale export van ruwe producten.

Vooraf de bouwsector groeit mee: in razend tempo worden wegen, luchthavens en spoorlijnen aangelegd en verrijzen er kantoor- en appartementencomplexen, waarbij de meeste bouwopdrachten naar Chinese bedrijven gaan. Overheden sluiten miljardencontracten af waar beide partijen beter van worden, zoals in de Democratische Republiek Congo: China bouwt voor bijna 5 miljard euro aan infrastructuur en mag in ruil daarvoor het tienvoudige aan grondstoffen uit de bodem halen.

Is de groei ditmaal duurzaam? Afrika heeft sinds de onafhankelijkheidsgolf een halve eeuw geleden vaker ervaringen gekend, maar zakte daarna telkens toch weer diep weg. De meeste experts zijn voorzichtig positief en wijzen bijvoorbeeld op de lange duur van de huidige bloei, al ruim vijftien jaar.

'De grote vraag is: wat gebeurt er als de grondstoffenprijzen dalen en de boost van de bouwsector is uitgewerkt?' zegt econoom Marleen Dekker (44), verbonden aan het Afrika Studie Centrum in Leiden. 'Kunnen landen werkgelegenheid creëren voor hun eigen bevolking? Het zou om een zeepbel kunnen gaan. In sommige landen, zoals Botswana, gaat het duidelijk de goede kant op, maar andere zijn nog erg broos.'

Bob van der Bijl (44) denkt dat individuele staten af en toe nog best een terugval kun- →

nen krijgen. 'Maar voor het hele continent zie ik het historische proces niet omkeren,' zegt de voorzitter van Netherlands-African Business Council, een netwerkorganisatie voor Nederlandse bedrijven met activiteiten in Afrika. In zijn ogen zijn veel economieën de afgelopen jaren al divers geworden, bijvoorbeeld door toename van toerisme en effectievere landbouw.

'Het gaat een stuk beter dan in de jaren tachtig, toen ik drie jaar in Nigeria woonde,' zegt Eric Benjaminson (53), voormalig Amerikaans ambassadeur in het olierijke kuststaatje Gabon. 'Er waren toen zo veel staatsgrepen dat we niet eens meer wisten wie de baas was in het land. Dat interesseerde mensen ook niet. Het gaat nu in de meeste landen de goede kant op.'

Van der Bijl: 'Je ziet de verbetering bijvoorbeeld aan de veranderde houding van

financieel analisten, die altijd heel negatief waren over de activiteiten van grote bedrijven in Afrika. Sinds 2009 wordt plotseling gezegd: dat bedrijf is al behoorlijk op stoom in Afrika, en dat is een heel sterk punt.'

Hij herinnert zich hoe hij ruim twintig jaar geleden rondreisde in Zuidelijk Afrika. 'Er hing een naargeestige Oostbloksfeer: haveloze gebouwen, infrastructuur die langzaam verpieterde, weinig assertiviteit. Als je in Zambia iets wilde kopen, wees je bij een winkeltje een stukje zeep aan onder een kippengaasje. Nu heb je de keuze uit meerdere *shopping malls*.'

Afrika ten zuiden van de Sahara bestaat uit 49 landen, benadrukt iedere Afrika-specialist. 'Nederland en Letland zijn ook moeilijk over één kam te scheren,' oordeelt Benjaminson. Het continent

kent succeslanden die al langer op de goede weg zijn, zoals het eerdergenoemde Botswana en ook Ghana en Tanzania, maar tegelijkertijd enkele die juist in crisis zijn beland, zoals Zimbabwe en Mali. Zuid-Afrika, goeddeels een westers land, is al helemaal een geval apart en wordt in dit verslag buiten beschouwing gelaten.

Elsevier Just neemt u mee door het moderne Afrika. We beginnen in de Democratische Republiek Congo, al een halve eeuw een van de meest geplaagde landen van het continent, en steken vervolgens de grens over naar het bergstaatje Rwanda, berucht vanwege de genocide van 1994. In West-Afrika maken we een stop in Nigeria, waar bijna een op de vijf Afrikanen woont, en we eindigen in Ethiopië, jarenlang hét symbool van hongersnood en hulpcampagnes.

Vrolijkheid tijdens een huwelijk in Maputo, Mozambique

Skyline van de snel-groeiende Keniaanse hoofdstad Nairobi

Paul Kasembele, geslaagd zakenman in Kinshasa, hoofdstad van de Democratische Republiek Congo

Nergens zijn de problemen voorbij, maar overall gloort hoop.

Kinshasa

‘De vrijheid is adembenemend, maar de valkuilen zijn duizelingwekkend,’ zo omschrijft de Nederlandse ondernemer Roland Verbiest (56) het zakenklimaat in de Democratische Republiek Congo (DRC). We treffen hem op het erf van het transportbedrijf dat hij drie jaar geleden oprichtte in de hoofdstad Kinshasa, met een kleine tien miljoen inwoners de tweede stad van Afrika. Een zandweg met diepe kuilen vol plassen leidt naar zijn terrein. Van hier laat hij uit Nederland geïmporteerde vrachtwagens door grote delen van het immense land rijden. ‘Met sommige ritten kun je een kapitaal verdienen, maar andere keren wordt je waar gestolen, gaan je vrachtwagens kapot, of komen er ambtenaren op bezoek die een overtreding hebben geconstateerd. Die moeten dan worden afgekocht. Dat maakt de zaken erg onvoorspelbaar.’

De voormalige Belgische kolonie Congo is al decennialang een zorgenkindje en wordt tegenwoordig steeds vaker als *failed state* gezien, aangezien de autoriteit van president Joseph Kabila in grote delen van het land weinig voorstelt. Corruptie blijft een plaag, infrastructuur is er nauwelijks en in het Grote Merengebied in het oosten van het land woedt al jaren een sluimeroorlog, die volgens schattingen ten minste tweeënhalf miljoen levens eiste. Cijfers van het Internationaal Monetair Fonds bestempelen Congo als het armste land ter wereld, met een gemiddeld jaarinkomen van nog geen 200 euro.

Toch is dat niet hele verhaal. Net als elders in Afrika is het met veel Congolezen financieel minder dramatisch gesteld dan de officiële cijfers doen vermoeden: de informele economie is enorm. Zo blijken miljoenen Congolezen genoeg geld te hebben voor een mobiele telefoon en de belminuten. Bovendien ligt de groei van het nationaal inkomen al enkele jaren stabiel rond de 7 procent, waarmee het land tot de wereldwijde top-tien hoort.

‘Het werk is niet aan te slepen,’ zegt ondernemer Verbiest. ‘Deze markt opent zich nu vanuit Kinshasa naar een land zo groot als West-Europa. *You’re part of history*. Ik doe een transportroute waar nog

In de Democratische Republiek Congo ligt de groei van het nationaal inkomen al enkele jaren rond 7 procent

niets is. Alleen al het vervoer van cement, meel, bouw materiaal – daarvoor kan ik nog honderd vrachtwagens inzetten. Naar eer en geweten: ik kan iedere ondernemer die een product heeft dat het goed doet, aanbevelen hierheen te komen.’ De auteurs van het deze zomer verschenen boek *Doing Business in Africa* delen die mening. ‘Er is bijna geen product of service in Afrika waar geen vraag naar is,’ schrijven Marjolein Lem, Rob van Tulder en Kim Geleynse.

Een hoopgevende ontwikkeling is dat ondernemend Afrika niet alleen bestaat uit buitenlandse lefgozers als Verbiest en andere ambitieuze vreemdelingen. Hoewel selfmade Afrikaanse zakenlieden nog dungezaaid zijn, neemt hun aantal toe. Vaak beginnen ze als handelaar met enkele producten die ze zelf ophalen in China, waarna ze de winst investeren in een grotere bestelling.

Paul Kasembele (42) is zo’n zakenman. Op een zondagochtend ontvangt hij aan het zwembad van zijn buitenhuis in de glooiende, lommerrijke buurt Ma Campagne in Kinshasa, te midden van koloniale villa’s. Uit een van de vele kerken in de omgeving klinkt gospelmuziek en af en toe luid applaus, waarschijnlijk voor een kerkgangetje die de boze geesten van zich af heeft weten te schudden. Op de heuvel die de buurt domineert, hield dictator Mobutu

Sese Seko, die het land tussen 1965 en 1997 met ijzeren hand regeerde, vroeger paleis.

Zonder rijke ouders of politieke connecties stortte Kasembele zich op de import van auto’s en motoren. Hij begon bescheiden met afdankertjes uit Europa en verdient nu goed geld met gloednieuwe auto’s en spotgoedkope motortjes uit China. Hij bezit de exclusieve rechten voor zijn land op de invoer van het merk Lifan en is een geregeld gast op het hoofdkwartier in de Chinese groeimetroop Chongqing.

‘Ook Afrikanen willen graag nieuwe auto’s en die uit China zijn het best betaalbaar. Ik heb mensen zien huilen toen hun auto arriveerde,’ zegt Kasembele, die in zijn rood-witte joggingpak doet denken aan een Amerikaanse sporter. ‘Particulieren hebben hier nooit nieuwe auto’s kunnen kopen, onder Mobutu niet en daarna ook niet. Zelfs al zou je hier 2.500 euro per maand verdienen, dan zijn er nog geen banken om krediet te verlenen.’

Daarom speelt hij zelf voor bank, op basis van een salarisstrook en een garantie van de werkgever. Slechts twee keer werd hij opgelicht en ging hij voor een kleine 10.000 dollar de boot in. Daartegenover staan naar eigen zeggen tweeduizend verkochte auto’s en vijfduizend motoren, met winstmarges van 25 à 30 procent.

Intussen kijkt Kasembele alweer verder dan alleen China. De motoren van zijn auto’s komen uit Brazilië (voor 85 euro per stuk) en hij is ook al een aantal keer op een oriënterend bezoek geweest in de Turkse stad Istanbul, waar hij vooral gecharmeerd is van goedkope elektronica. Met West-Europa doet hij geen zaken meer, al stuurt hij zijn kinderen wel naar school in België. ‘Ik vind het jammer dat er bij jullie nauwelijks valt te onderhandelen. Chinezen zijn stugge onderhandelaars; ze misleiden en dralen, maar uiteindelijk geven ze een goede korting. In Europa ontbreekt die flexibiliteit en daarmee prijzen jullie jezelf uit de markt,’ luidt zijn oordeel.

Kigali

Rijzend Afrika dat zijn oude voogd Europa steeds minder nodig heeft: je ziet het niet alleen in de nieuwe handelsrelaties, maar ook in de toegenomen aantal vliegverbindingen – een belangrijke groeimotor voor het continent. Terwijl Air France, →

Moderne bedrijvigheid in Zambia. 'Als je vroeger in Zambia iets wilde kopen, wees je bij een winkeltje een stukje zeep aan onder een kippengaasje. Nu heb je de keuze uit meerdere shopping malls'

Rwanda staat 53ste op de corruptie-index en is minder corrupt dan landen als Tsjechië en Italië

British Airways en ook KLM decennialang woekerwinsten boekten op vluchten naar voormalige Europese koloniën, is de concurrentie sterk gegroeid, waardoor reizigers goedkoper vliegen. Turkish Airlines heeft in korte tijd een uitgebreid netwerk opgebouwd in Afrika en ook Royal Air Maroc, Egyptair en de maatschappijen uit de Golfregio vergroten de keuze. Bovendien neemt het aantal verbindingen tussen Afrika en de rest van de wereld zienderogen toe. Afrikanen hoeven niet meer via Europa als ze naar Brazilië, China of Thailand willen. Ze pakken gewoon Ethiopian of Kenya Airways. Ook binnen het continent is transport steeds makkelijker. Tot voor kort was een overstap in Parijs, Amsterdam of Londen soms onvermijdelijk als je van het ene naar het andere Afrikaanse land wilde reizen; nu kan het in veel gevallen rechtstreeks of via continentale knooppunten als Nairobi, Addis Abeba en Lagos. Op reis naar Kigali, de hoofdstad van het bergstaatje Rwanda, vliegen we met Turkish Airlines, bijna twee keer goedkoper dan de concurrentie en vergelijkbare, zo

niet betere service. Midden in de nacht landt de Boeing uit Istanbul in het land van de duizend heuvels (over nachtvluchten doen ze niet moeilijk in Afrika). De luchthaven is misschien wat verouderd, maar goed verlicht, strikt op orde en efficiënt. De grenspolitie zal het niet in haar hoofd halen smeergeld te vragen, zoals collega-beambten in andere landen dat soms wel proberen. Is dit wel Afrika? Eenmaal in de taxi naar het hotel zien we helder verlichte straten en plantsoenen die zo keurig zijn aangeharkt, dat je je met een beetje fantasie in een andere bergstaat waant: Zwitserland. Rwanda kent een algeheel verbod op plastic zakjes – zwerfafval is een van de moderne plagen van Afrika – en het resultaat is ernaar. Voor daklozen, bedelaars of criminelen is in Kigali al helemaal geen plaats – die worden naar heropvoedingskampen in de provincie gestuurd. 'Dit is de enige plek op aarde waar ik mijn moeder om twee uur 's nachts naar de winkel zou sturen om een biertje te halen,' zo illustreert een Nederlandse zakenman de veiligheidssituatie in een land waar

bijna twintig jaar geleden de ene bevolkingsgroep (Hutu's) de andere (Tutsi's) probeerde uit te roeien. Schattingen over het aantal dodelijke slachtoffers lopen uiteen van een half tot een miljoen. Op internationale zakelijke ranglijsten heeft Rwanda sindsdien reuzensprongen gemaakt. Het staat 53ste op een corruptie-index van Transparency International en is daarmee minder corrupt dan landen als Tsjechië en Italië. Op een internationale ranglijst die de bedrijfsvriendelijkheid peilt, staat Rwanda nog een plek hoger en laat het onder meer China, Luxemburg en Polen achter zich. Op initiatief van de Tutsi's, die voor de genocide vaak jarenlang in de Engelstalige buurlanden Uganda en Tanzania woonden, verving de internationale handelstaal Engels de taal van de vroegere Belgische kolonisator, het Frans. Rwanda zoekt zo de aansluiting bij diezelfde buurlanden, die het economisch al wat langer voor de wind gaat, en is goede vrienden geworden met de Verenigde Staten.

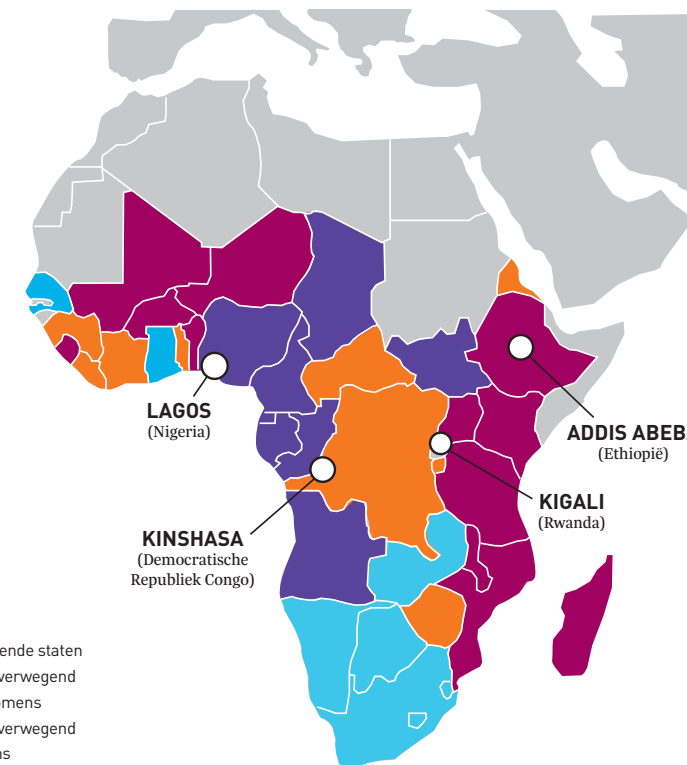
Het wirtschaftswunder van Rwanda is niet zonder schaduwkanten. Paul Kagame, de Tutsileider die in de nasleep van de genocide aan de macht kwam en sinds 2000 president is, duldt geen tegenspraak en heeft de pers en oppositie stevig aan banden gelegd. Verder is het een publiek geheim dat Rwandese rebellen helpen om de instabiliteit in Oost-Congo in stand te houden, waardoor er makkelijk delfstoffen naar Rwanda kunnen worden gesmokkeld. Dat neemt niet weg dat het bewonderenswaardig is hoe een land dat zo diep is gevallen, in korte tijd orde op zaken heeft weten te stellen en nu vaak als voorbeeld wordt genoemd voor andere naties. Uiteenlopende landen als Sierra Leone, Angola en Mozambique krabbelen na slepende en uiterst bloedige conflicten eveneens op naar een toekomst met meer welvaart. Het is illustratief voor de enorme veerkracht en overlevingskunst die Afrikanen ondanks alle tegenslagen telkens weer aan de dag weten te leggen.

Lagos
Over overlevingskunst gesproken. Op een stadssnelweg heft taxichauffeur Jerry zijn handen ten hemel. 'Waarom schiep God mij als Nigeriaan?' Zijn aftandse Mazda

wordt voor de zoveelste keer afgesneden, ditmaal door een brede terreinwagen. Hij ontwijkt ternauwernood de vangrail. 'Ik had als Brit op aarde moeten komen, ik ben een echte gentleman,' zegt hij. Onder luid getoeter snijdt hij minuten later zelf met brede grijs een andere weggebruiker af. *Trust Nobody*, luidt de wijsheid op een tuk-tuk die we passeren. Dit is Lagos, de economische hoofdstad van Nigeria, voor veel bezoekers synoniem met de hel op aarde. Zelfs de rijkere stadsdelen Victoria Island, Ikoyi en Lagos Island hebben nauwelijks charme en de prijzen van hotels en horeca kunnen makkelijk rivaliseren met die in Parijs en Londen. De kwaliteit niet. Een populaire vakantiebestemming zal Lagos niet snel worden, maar toch is de stad vrijwel onvermijdelijk voor eenieder met ambitieuze plannen in Afrika. In Lagos en de rest van Nigeria geldt namelijk de wet van de getallen. De stad vormt het hart van een urbane zone met zo'n twintig miljoen inwoners en is daarmee

de grootste stad van Afrika. Het nationale inwonertal loopt inmiddels op naar de 180 miljoen en daarmee is Nigeria tevens verreweg het grootste land van het continent. Nu het land langzaam maar zeker stabiliseert en welvarender wordt, betekent dat enorme potentiële consumentenmarkten. Lagos is een van de schaarse Afrikaanse steden met een complex netwerk van snelwegen, fly-overs en viaducten, maar toch staat het verkeer vrijwel altijd vast. Ervaren Lagos-gangers plannen hun afspraken per dag uitsluitend in dezelfde buurt, anders verlies je telkens minstens twee uur en mag je blij zijn twee gesprekspartners op één dag te kunnen ontmoeten. Tussen de files door verkopen jongens dvd's met de laatste producties uit Nollywood, de bijnaam van de bloeiende Nigeriaanse filmindustrie. Langs de weg vind je filialen van de lokale fastfoodketens Mr. Biggs en Chicken Inn, waar hamburgers en kippenpoten te koop zijn. Metershoge billboards laten zien dat Hei →

Groei en bloei onder de Sahara

- 1 Olie exporterende staten
- 2 Staten met overwegend redelijke inkomens
- 3 Staten met overwegend lage inkomens
- 4 Fragiele staten

Internationaal Monetair Fonds

neken en Guinness hier in een verbeterd strijd zijn verwickeld. De Nederlandse bierbrouwer heeft de overhand, ondanks het feit dat Guinness buiten de Britse eilanden nergens méér van het donkere bier verkoopt dan in Nigeria.

Nigeria is booming, maar kampt nog steeds met een slecht imago. In Zuid-Afrika staan Nigerianen te boek als criminelen en drugsdealers en in Europa kennen we ze vooral van hun pogingen westerlingen op te lichten met valse e-mailberichten. Wie helpt bijvoorbeeld die arme Abacha Tunde, de eerste Afrikaanse astronaut ooit, die al sinds eind jaren tachtig in een Sojoezraket rond de aarde zweeft, maar gelukkig nog steeds keurig krijgt doorbetaald? Opmerkelijk veel westerlingen schijnen er in te tuinen en landen vol goede moed op Murtala Muhammed Airport, waar ze worden opgewacht door zwendelaars.

Bij aanvraag van een visum voor Nigeria word je trouwens ook naar een (vrij obscure) website verwezen, waar je online 88 dollar (65 euro) moet betalen voor het indienen van een aanvraag. 'Het zal toch niet,' denk je automatisch. Het blijkt het begin van een vrij eenvoudige en vlotte procedure, waardoor contant geld op wereldwijde Nigeriaanse consulaten niet in de verkeerde zakken kan verdwijnen. Ook binnenlandse vliegtickets van de grootste landelijke compagnie Arik Air kun je probleemloos online met creditcard aanschaffen.

Joop van der Vinne (44) heeft de afgelopen jaren meer zien verbeteren in Nigeria, waar hij sinds zeven jaar Nederlandse ondernemers helpt met zakelijk advies en de zoektocht naar geschikte lokale partners. 'Een mijlpaal was toen ze het vuilnis zijn gaan ophalen, waardoor de stad een stuk schoner is geworden,' zegt hij.

Ook met de stroomvoorziening – net als in veel andere Afrikaanse landen nog steeds een groot probleem in Nigeria – gaat het iets beter. 'Maar het is zo jammer dat ze dat maar niet echt op orde krijgen. Dan zouden ze interessant kunnen worden als opkomende industrienatie met lage lonen en zouden ze veel banen kunnen aantrekken.' Op het gebied van mobiele telefonie, waarmee net als elders in Afrika vooral de Zuid-Afrikaanse maatschappijen MTN en Vodacom aan de weg timmeren, dreigt Nigeria zelfs aan zijn eigen succes ten onder te gaan. Het netwerk is vaak sterk

overbelast, omdat steeds meer Nigerianen internetten en data naar elkaar versturen via hun telefoon.

De 'mobiele revolutie' is sowieso een van de belangrijkste ontwikkelingen op het continent waar goed functionerende vaste netwerken schaars zijn gebleven. Afrikanen gebruiken de telefoon in veel gevallen voor andere functies dan wij. Zo houden boeren de grondstofprijzen bij op de wereldmarkt om te bepalen wanneer ze hun product moeten verkopen en maken vrienden en familieleden in verschillende delen van een land probleemloos geld naar elkaar over uit hun beltegoed. In Nigeria benadert het aantal actieve telefoons volgens schattingen de honderd miljoen. Volgens Van der Vinne is Nigeria niet meer tegen te houden. 'Veertig à vijftig jaar terug ging het geld van de bodemschatten rechtstreeks naar Londen, maar nu laten ze het zich niet meer afpakken. De tijd dat de blanke zijn gang kon gaan terwijl de Afrikaan in een hutje woonde, is nu echt voorbij. Nu staat er bij wijze van spreken een billboard van MTN naast dat hutje en staat de tv aan. Ze weten daardoor veel meer van de wereld en kennen de verhoudingen.'

Addis Abeba

Na Nigeria is Ethiopië met bijna negentig miljoen inwoners het tweede land van Afrika. Commentatoren lijken superlatieven tekort te komen voor de prestaties van het land in de Hoorn van Afrika. Het eerdergenoemde *Doing Business in Africa* bestempelt het als 'groeimachine': de snelst groeiende economie van Afrika en na China en India de derde groeieconomie ter wereld. Het Britse weekblad *The Economist* verwacht tussen 2011 en 2015 een gemiddelde economische groei van ruim 8 procent, nadat de regering in de hoofdstad Addis Abeba de afgelopen jaren steevast 'dubbele cijfers' presenteerde. In het straatbeeld van Addis, zoals de stad met ruim vier miljoen inwoners vaak wordt afgekort, is de tendens waarneembaar. Overall in het centrum staan betonnen geraamtes met steigers van houten takken: de kantoren van de toekomst. Wegen worden verbreed en van rioleringen voorzien (helaas niet altijd meteen achter elkaar) en een Chinese constructie maatschappij legt een netwerk aan van tram-

Jaarlijkse economische groei van 8 procent is zichtbaar in straatbeeld van Addis Abeba

lijnen, die deels over een viaduct door het centrum lopen.

Hernieuwde ingebruikname van de spoorlijn naar het kuststaatje Djibouti, ooit aangelegd door de Fransen, moet de hoofdstad van het kustloze land binnen enkele jaren extra adem geven.

In de buurten waar de nieuwe middenklasse woont en werkt, floreren goedkope restaurantjes en koffietentjes. Ethiopië kent een zeer levendige koffiecultuur, waarbij vooral *macchiato* en sterke kopjes espresso met veel suiker gretig aftrek vinden. Als enige land in Afrika ten zuiden van de Sahara is Ethiopië nooit gekolonialiseerd, maar een kortstondige bezet-

ting onder de fascistische Italiaanse leider Benito Mussolini (1936-1941) heeft wel sporen nagelaten.

Ethiopië moest van ver komen. Na de val van de despotische keizer Haile Selassie in 1974 viel het ten prooi aan een minstens even autoritair communistisch regime, dat de economie vrijwel integraal nationaliseerde. Honderden rammelende blauwe Lada-taxi's en een sociaal-realistisch monument met rode ster in het hart van de stad herinneren aan die periode. Ethiopië groeide in de jaren zeventig en tachtig uit tot hét symbool van slecht bestuur, honger en ellende in Afrika.

De afgelopen twee decennia is de econo-

mie langzaam geopend. Onder toezien oog van een speciaal overheidsagentschap worden elk jaar tientallen staatsbedrijven per veiling te koop aangeboden aan private klanten uit binnen- en buitenland, wat de staat vele miljarden heeft opgeleverd.

Alleen enkele strategische sectoren, zoals het bankwezen, telecom en de succesvolle luchtvaartmaatschappij Ethiopian Airlines zijn nog niet vrijgegeven. Als gevolg daarvan is het voor ondernemers buitengewoon lastig is om aan krediet te komen en ligt het mobiele netwerk van de nationale aanbieder geregeld vele uren achter elkaar plat.

Ondanks dergelijke obstakels voor verdere groei heeft Ethiopië buurland Kenia recentelijk verdrongen als vijfde economie van het continent en geldt het nu juist als boegbeeld van 'opkomend Afrika'. Opnieuw: de veerkracht van Afrika.

'Het is de eerste keer dat we zelf kunnen kiezen met wie we samenwerken,' zegt Abiy Demilew Tefera (34), een journalist die werkt aan een boek over mondialisering vanuit Afrikaans perspectief. 'In de Koude Oorlog was de keuze tussen Oost en West, maar met die keuze kwam een vaste formule. De dominantie van ideologie heeft nu plaatsgemaakt voor economie en het menu is à la carte. De ene keer kiezen we voor China, de andere keer de Europese Unie en dan weer de Verenigde Staten of Brazilië.'

Om verder te komen in de vaart der volkeren, zal het land snel moeten veranderen van een overwegend agrarische samenleving in een geïndustrialiseerd land. Plannen in die richting zijn verder verdedd dan elders in Afrika, maar vooralsnog vertegenwoordigt de industrie slechts 4 procent van het nationaal product.

De Koreaanse technologiegigant Samsung overweegt om er in de nabije toekomst een fabriek te openen en de Zweedse textielreus H&M doet dat mogelijk nog deze herfst. Lokale media melden dan ook trots dat Ethiopië met slechts drie andere Afrikaanse landen op een lijst prijkt van zestien landen die naar verwachting industriële arbeidsplaatsen van China kunnen overnemen, nu de lonen daar snel stijgen. Addis Abeba leeft. 's Ochtends vroeg, nog voor zonsopgang, is de stad het terrein van honderden joggers, van wie sommigen ongetwijfeld de droom koesteren in de voetsporen te treden van de levende hardlooplegende Haile Gebrselassie, tegenwoordig gevierd zakenman. Niet veel later nemen mannen in pak en vrouwen op hakken de stad over, op weg naar hun kantoor. Vaak laten de mannen nog even hun schoenen poetsen bij de talloze jongens die dat op de stoep aanbieden.

Bij het vallen van de avond staan er rijen bij de verschillende theaters en bioscopen in de binnenstad, net als in de hogergelegen buurt die bekendstaat als Piazza. Even verderop doen cafeetjes en dansclubs goede zaken. Dit is het moderne Afrika. ←